

**ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α) Με ποιον όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Καρσάνικο Κέντημα - Καρσάνικη Βελονιά

β) Άλλη ή άλλες ονομασίες:

Λευκαδίτικο Κέντημα

γ) Σύντομη Περιγραφή:

Το καρσάνικο κέντημα είναι ένα ξεχωριστό είδος κεντητικής τέχνης, ιδιαίτερα λεπτό και φίνο και μετρημένο με μαθηματική ακρίβεια. Αποτελεί σύλληψη και δημιουργία της Μαρίας Σταύρακα (Κουτσοχέρω) και εξελίχθηκε σε σπάνια τέχνη από τις γυναίκες της Καρυάς στη Λευκάδα. Γίνεται με τη βελόνα ραψίματος, με μεταξωτή ή βαμβακερή κλωστή.

δ) Πεδίο ΑΠΚ:

Τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία

ε) Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο:

Καρυά Λευκάδας

στ) Λέξεις Κλειδιά:

καρσάνικο, κέντημα, βελονιά, Καρυά, Λευκάδα

2. Ταυτότητα του φορέα του ΑΠΚ:

α. Ποιος είναι ο φορέας του στοιχείου:

Φορείς του στοιχείου είναι οι γυναίκες της Καρυάς και ευρύτερα της Λευκάδας που κεντούν με την ιδιαίτερη αυτή τεχνική.

β. Έδρα/ τόπος: Καρυά, Λευκάδα

Διεύθυνση: Καρυά, Λευκάδα ΤΚ: 31080

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Όνομα: Αρβανίτη Μαύρα

Ιδιότητα: Κεντήστρα, Δασκάλα καρσάνικου κεντήματος

Διεύθυνση: Καρυά Λευκάδας ΤΚ: 31080

email: arvanitimav@gmail.com

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντάται σήμερα:

Το καρσάνικο κέντημα είναι ένα σπάνιο είδος κεντητικής τέχνης που γίνεται από τις γυναίκες του χωριού της Καρυάς στη Λευκάδα. Είναι ένα χαρακτηριστικό είδος κεντήματος που οι γυναίκες της Καρυάς, με πρωτεργάτρια τη δημιουργό του κεντήματος Μαρία Κουτσοχέρω, εξέλιξαν μέσα στο χρόνο, δίνοντας του τη μορφή που έχει σήμερα. Χρειάζεται απόλυτη μαθηματική ακρίβεια για να κεντηθεί σωστά. Κεντιέται πάνω σε ειδικά υφάσματα (λινά ή βαμβακερά) με μεταξωτές ή βαμβακερές κλωστές που του δίνουν μια ιδιαίτερη ομορφιά και φινέτσα. Ένα από τα μεγαλύτερα χαρίσματα του κεντήματος είναι ότι δεν περιορίζει την κεντήστρα, η οποία έχει το περιθώριο να προσθέτει και να αφαιρεί μοτίφ, διαμορφώνοντας έτσι ένα δικό της σχέδιο.

Το κέντημα εντάσσεται στα έργα οικοτεχνίας και κάθε κεντήστρα έχει τη δυνατότητα να εργάζεται από το σπίτι της. Απαιτεί συγκέντρωση και πολύ καλό

μέτρηση αλλά λόγω της εμπειρίας, οι γυναίκες της Καρυάς μπορούν να συγκεντρώνονται σε ομάδες στα σπίτια ή στις αυλές των σπιτιών και να κεντούν ομαδικά. Οι κεντήστρες της Καρυάς κεντούν αδιάκοπα όλο το χρόνο και χωρίς ωράριο. Συνήθως το κέντημα το ξεκινούν πολύ νωρίς το πρωί και το διακόπτουν για να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού. Συνεχίζουν τις απογευματινές ώρες και πολλές φορές κεντούν ως αργά τη νύχτα. Είναι μία ιδιαίτερα χρονοβόρα εργασία και πολύ κουραστική, γιατί η γυναίκα πρέπει να είναι σκυμμένη πάνω από το κέντημά της πάρα πολλές ώρες. Επίσης, απαιτεί πολύ μέτρηση και πολλές φορές χρειάζεται η συνεργασία δύο ή και περισσότερων γυναικών, για να μετρηθούν σωστά οι αποστάσεις που θα τοποθετηθούν τα μοτίφ του κεντήματος.

Από το κέντημα της Καρυάς παίρνουμε υψηλής αισθητικής προικιά για το σπίτι όπως τραπεζομάντηλα, κουρτίνες, σεντόνια, μαξιλαροθήκες και το πιο σημαντικό, πουκάμισα κεντημένα για τις παραδοσιακές στολές της Λευκάδας. Τα κεντήματα ήταν και είναι το κυρίαρχο είδος μιας καλής προίκας. Κάθε καλή νοικοκυρά πρέπει να έχει να επιδείξει την προίκα του παιδιού της λίγο πριν το γάμο. Όσο περισσότερα κεντήματα, τόσο πιο άξια νοικοκυρά θεωρείται η μάνα και άρα και η κόρη είναι από καλό σπίτι. Ολόκληρη η κοινωνία του χωριού συμμετέχει στο στρώσιμο του νυφικού κρεβατιού. Λίγες μέρες πριν τον γάμο, απίστευτης ομορφιάς σεντόνια και μαξιλαροθήκες, κουρτίνες και τραπεζομάντηλα, γίνονται έκθεση στο σπίτι του ζευγαριού για όλους τους καλεσμένους του γάμου.

Το καρσάνικο κέντημα είναι το πιο σπουδαίο διακοσμητικό στοιχείο του αντρικού γαμπριάτικου πουκάμισου. Παλιότερα θεωρούταν ότι όσο πιο καλό πουκάμισο φορούσε ο γαμπρός, τόσο πιο σπουδαία ήταν η οικογένειά του. Σήμερα, τα πουκάμισα αυτά χρησιμοποιούνται στους πολιτιστικούς συλλόγους για τις παραδοσιακές εκδηλώσεις που γίνονται κάθε χρόνο στο χωριό της Καρυάς, στην πόλη της Λευκάδας, αλλά και στην υπόλοιπη Ελλάδα, και πολλές φορές και εκτός Ελλάδος. Στα αντρικά πουκάμισα το κέντημα γίνεται στο κέντρο που υπάρχει το άνοιγμα μέχρι χαμηλά στο στέρνο και κλείνει με πολύ μικρά κουμπιά. Το κέντημα στο πουκάμισο έχει την ονομασία «τραχηλιά». Το πουκάμισο είναι συνήθως φτιαγμένο από υφαντό πανί και είναι κεντημένο με βαμβακερή λευκή κλωστή. Οι τραχηλιές είναι από τα πιο περίτεχνα καρσάνικα

κεντήματα με πολύ πυκνό σχέδιο και πολύ λεπτά και φίνα μοτίφ, τα οποία πήραν το όνομα «κδέλες για τραχηλιές». Ακόμα και σήμερα βρίσκουμε υφαντό πανί στα περισσότερα μπαούλα των γιαγιάδων μας και έτσι, κάθε σπίτι έχει τουλάχιστον ένα πουκάμισο με κέντημα στη τραχηλιά. Τα γυναικεία πουκάμισα κεντιούνται με λιγότερο κέντημα, μιας και ήταν εσώρουχα.

Επίσης, εκείνο που κεντάμε με καταπληκτικά σχέδια, είναι οι λεγόμενες «πάντες». Οι πάντες είναι τα κεντήματα που μπαίνουν στον τοίχο χωρίς κορνίζα. Έχουν μεγάλα περίτεχνα μοτίφ και συνήθως γίνονται σε πορτοκαλί και μπλε χρώμα, ή σε συνδυασμό δύο και τριών χρωμάτων.

Οι μαξιλαροθήκες και οι «φίντες» ακολουθούν σε σχέδια και χρώματα την πάντα που μπαίνει στο πλάι του κρεβατιού. Η «φίντα» είναι το ρεβέρ που μπαίνει στο σημείο που γυρίζει το σεντόνι. Είναι ξεχωριστό και ανεξάρτητο κομμάτι από το σεντόνι και συνήθως γίνεται σετ με μαξιλαροθήκες, ώστε ανά πάσα στιγμή να έχουμε ένα πολύ καλά στρωμένο κρεβάτι. Τα συνοδεύει ο γύρος του κρεβατιού. Ο γύρος είναι το κέντημα που κρέμεται ολόγυρα στο κρεβάτι και τις πιο πολλές φορές γίνεται σετ με τη φίντα, τις μαξιλαροθήκες και τη πάντα. Έχουμε επίσης πάρα πολλά σχέδια για μαξιλαράκια, διακοσμητικά στοιχεία των σαλονιών. Κεντιούνται ακόμα μικρά πετσετάκια με υπέροχες γωνίες, που μπαίνουν μέσα στα ράφια των επίπλων που βάζουμε τα κρύσταλλα του σπιτιού.

Ένα επίσης ιδιαίτερο διακοσμητικό στοιχείο αποτελούν οι πετσέτες. Οι πετσέτες είναι μακρόστενα ρεβέρ σε υφαντό πανί, συνήθως βαμβακερό και κεντιούνται με περίτεχνα μοτίφ στις δύο τους άκρες. Στις πετσέτες προσθέτουμε πάντα δαντέλα στο τελειώμά τους ή ένα πολύ λεπτό μακραμέ, που στην Καρυά, ονομάζεται «φραντσέτα». Οι πετσέτες εκτός από χρηστικό ρόλο είναι το ιδιαίτερο διακοσμητικό στοιχείο στις «Καλημέρες» (οι κορνίζες που έγραφαν πάνω «Καλημέρα» και κρέμαγαν πάνω τις πετσέτες).

4. Χώρος, εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση- άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ:

Ο χώρος που χρησιμοποιείται από τις κεντήστρες για την εργασία τους είναι το σπίτι τους και ειδικότερα το πιο φωτεινό σημείο του σπιτιού τους, κοντά σε ένα φωτεινό παράθυρο ή μία μπαλκονόπορτα. Τις περισσότερες ώρες της ημέρας το κέντημα γίνεται στους εξώστες ή στις αυλές των σπιτιών γιατί απαιτείται πολύ καλό φως και άρα το φυσικό φως είναι πάντα το ιδανικό. Οι συγκεντρώσεις ομάδων γυναικών στις αυλές είναι ένα σύνηθες φαινόμενο στην Καρυά. Για το κέντημα χρησιμοποιούν χαμηλό κάθισμα, τοποθετούν το ύφασμα στα γόνατά τους και έτσι το έχουν πολύ κοντά στα μάτια τους. Απαραίτητο αξεσουάρ είναι η «κόφα», δηλαδή το πλεχτό πανέρι από λυγαριά, όπου μέσα ντύνεται με ύφασμα και τοποθετείται το μέρος του κεντήματος που μένει ελεύθερο.

Το κέντημα γίνεται με τη βελόνα ραψίματος πάνω σε βαμβακερά ή λινά υφάσματα και οι κλωστές που χρησιμοποιούνται είναι συνήθως μεταξωτές, που έχουν προέλευση από το Σουφλί του Έβρου. Σε πολλά κεντήματα, όπως σεντόνια, πετσέτες, τραπεζομάντηλα, κουρτίνες που έχουν σκληρή χρήση, χρησιμοποιούνται ανεξίτηλες βαμβακερές κλωστές.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης- άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ:

Τα προϊόντα που προκύπτουν από το καρσάνικο κέντημα είναι τραπεζομάντηλα φαγητού ή φιγούρας, ράνερ και διάφορα μεγέθη καρέ (τετράγωνα κεντήματα). Επίσης πετσέτες χρήσης και φιγούρας, μαξιλαροθήκες, σεντόνια, πάντες (κενήματα που τοποθετούνται στον τοίχο χωρίς κορνίζα), κουρτίνες και κουρτινάκια για παραδοσιακά πέτρινα σπίτια. Ιδιαίτερα θαυμαστά είναι τα κεντημένα αντρικά πουκάμισα για τις παραδοσιακές στολές. Οι σταυροί για τα προσκυνητάρια των εκκλησιών είναι ένα ιδιαίτερο κομμάτι της καρσάνικης κουλτούρας, καθώς επίσης και τα άμφια των ιερέων που γίνονται με σπάνια σχέδια και με εκκλησιαστικό ύφος. Επίσης, ιδιαίτερα και πολύ σπάνια είναι τα νυφικά που γίνονται πάνω σε μεταξωτή οργάντζα. Ένα ιδιαίτερο είδος κεντήματος με εκκλησιαστικό ύφος συνηθίζεται να χρησιμοποιείται στις

εκκλησίες γύρω από το περίγραμμα της κεντρικής εικόνας της εκκλησίας. Χαρακτηριστικό δε της διακόσμησης κάθε καρσάνικο σπιτιού είναι τα μαξιλαράκια που γίνονται με μεγάλη ποικιλία μοτίφ και πολλές φορές, με πολλά χρώματα, καθώς επίσης και τα μικρά πετσετάκια, τα κεντημένα στις γωνίες, τα οποία τοποθετούνται στις ραφιέρες των σπιτιών για διακόσμηση.

6. Ιστορικά στοιχεία για το ΑΠΚ:

Πρωτεργάτρια και - στην ουσία αυτή που εμπνεύστηκε και υλοποίησε αυτήν την ιδιαίτερη τεχνική, αλλά και την ανήγε σε τέχνη ξεχωριστή και ερίπιμη - υπήρξε η Μαρία η «Κουτσοχέρω». Αυτό το ιδιαίτερο προσωνύμιο της το «κόλλησαν» εξαιτίας της αναπηρίας της, στην οποία θα αναφερθούμε εκτενέστερα πιο κάτω. Η Μαρία Σταύρακα γεννήθηκε στην Καρυά από αγρότες γονείς γύρω στα 1860. Πέθανε το 1948. Κύρια απασχόλησή της - όπως και των περισσοτέρων κατοίκων του χωριού - ήταν οι αγροτικές εργασίες. Εργαζόταν στην καλλιέργεια της γης από πολύ νεαρή ηλικία. Ήταν, δε, ιδιαίτερα ζωηρή αλλά και έξυπνη. Η ζωηράδα αυτή έγινε η αιτία σε πολύ μικρή ηλικία να χάσει δια παντός το δεξί της χέρι: κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού στο ύπαιθρο, έπεσε από ένα δέντρο στο οποίο είχε σκαρφαλώσει. Το χέρι της υπέστη σοβαρά τραύματα, η πληγή μολύνθηκε και η ιατρική της εποχής δεν έβρισκε άλλη λύση πλην του ακρωτηριασμού. Το μέλος αφαιρέθηκε από το ύψος του αγκώνα. Όχι πολύ αργότερα, ένα δεύτερο ατύχημα της δημιουργεί αναπηρία και στο άλλο χέρι. Έτσι έγινε Κουτσοχέρω, δηλαδή είχε «κουτσά» και τα δύο χέρια της.

Πλέον, η συμμετοχή στις αγροτικές εργασίες και τα παιχνίδια στην εξοχή έγιναν παρελθόν. Κλείστηκε στο σπίτι. Με κάποιο τρόπο έπρεπε να γεμίσει το χρόνο της. Αποπειράται να κεντήσει. Διαθέτει μόνο το αριστερό χέρι - κι αυτό ανάπηρο! Εφευρίσκει, μετά από επίπονες προσπάθειες, έναν τρόπο να σταθεροποιεί το ύφασμα του κεντήματος: με μια παραμάνα συγκρατεί το ύφασμα πάνω στο φόρεμά της και το κρατά ανάμεσα στα πόδια. Κεντάει με το «κουτσό», το αριστερό. Κεντάει, ξηλώνει και ξανά από την αρχή. Μετά από κοπιώδεις προσπάθειες, μαθαίνει την τεχνική του κεντήματος. Συλλαμβάνει - έπειτα από πολλές ώρες εργασίας - την «καφασοβελονιά», κάτι εντελώς πρωτόγνωρο για τις τότε γνωστές τεχνικές.

Η Ζωή Βαλαωρίτη - νύφη του εθνικού ποιητή - Αριστοτέλη Βαλαωρίτη πληροφορείται για την τέχνη του Καρσάνικου Κεντήματος και επισκέπτεται τη Μαρία στο σπίτι της, όπου μένει έκθαμβη από τα αριστουργήματά της. Μεταφέρει τα νέα στη βασίλισσα Σοφία και αυτή εντυπωσιάζεται με τη σειρά της από τα κεντήματα. Έτσι ιδρύεται, με την αρωγή της Βασιλικής Πρόνοιας, το 1912 η πρώτη σχολή καρσάνικου κεντήματος στην Καρυά. Βασική δασκάλα είναι η ίδια η Μαρία η Κουτσοχώρω. Ο αριθμός των μαθητριών εξ αρχής είναι μεγάλος. Η Σχολή στεγάζεται στο κτήριο της οικογένειας Νάστου - λίγο πιο κάτω από την Πλατεία της Καρυάς - το οποίο υπήρξε, έως το 1854, το εξοχικό του Άγγλου έπαρχου στο νησί της Λευκάδος.

Η ίδια η Κουτσοχώρω πείθει και έναν άνδρα να συμμετάσχει στη δημιουργία κεντημάτων, ο οποίος είναι κι αυτός ανάπηρος από τον πόλεμο του 1912: τον Αργύρη. «Δεν υπάρχει γυναικεία και ανδρική δουλειά» του λέει. Το ακμαίο και ασίγαστο πνεύμα της τελικά τον κάνει να συμφωνήσει και να αρχίσει να εργάζεται. Ο Αργύρης ή Κουτσαργύρης - κυρίως εμπνεόμενος από το ψυχικό σφρίγος της ανάπηρης Μαρίας - εργάζεται πάνω στην τεχνική με ζήλο και μεράκι. Κάποια από τα σχέδιά του είναι, ίσως, μέσα στη λίστα με τα ομορφότερα και τα πιο διαδεδομένα σχέδια του Καρσάνικου Κεντήματος. Πρέπει να είναι από τους ελάχιστους άνδρες κεντητές στην Ελλάδα και από τους λίγους, γενικότερα, παγκοσμίως. Μεταγενέστερα, κοντά στον Αργύρη Σταύρακα, μαθήτευσαν δεκάδες κοπέλες του χωριού. Όμως η τέχνη πια ξεφεύγει από τη σχολή και μεταφέρεται από γυναίκα σε γυναίκα και από μάνα σε κόρη. Από τη Βασιλική Πρόνοια το κέντημα γίνεται γνωστό σε όλα τα ευρωπαϊκά βασιλικά σαλόνια. Φτάνουν παραγγελίες από όλη σχεδόν την Ευρώπη.

Από τη δεκαετία του 1930 που σταμάτησε η σχολή της Μαρίας της Κουτσοχώρω, η ίδια συνέχισε το έργο της από το σπίτι της ως τα βαθειά της γεράματα. Μετά τον θάνατό της το 1948, το έργο της συνέχισε ο άξιος μαθητής της Αργύρης Σταύρακας ή Κουτσαργύρης στο ιδιόκτητο οίκημά του, το οποίο σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες ήταν καθημερινά γεμάτο με νέες κοπέλες που ήθελαν να μάθουν να κεντούν.

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα:

Το καρσάνικο κέντημα αποτελεί πολιτισμικό χαρακτηριστικό στοιχείο του τόπου και η σημασία του στην Καρυά και γενικότερα σε όλη τη Λευκάδα έχει την ίδια αξία που είχε και πριν δεκάδες χρόνια. Εμείς σε κόντρα των καιρών και της απαξίωσης της προίκας, φτιάχνουμε ακόμα υπέροχα δημιουργήματα για τα παιδιά μας. Κάθε μητέρα, που γνωρίζει την καρσάνικη βελονιά, κεντά με τα πιο ιδιαίτερα σχέδια τραπεζομάντηλα, σεντόνια, κουρτίνες και διάφορα άλλα είδη κεντημάτων. Αν και οι περισσότερες νέες γυναίκες δεν γνωρίζουν να κεντούν, θέλουν να έχουν στο σπίτι τους τα έργα των μανάδων τους και των γιαγιάδων τους. Σε κάθε λευκαδίτικο σπίτι είναι στρωμένο ένα καλό καρσάνικο κέντημα. Σε κάθε λευκαδίτικο σπίτι είναι φυλαγμένο ένα σπουδαίο σετ για την προίκα των παιδιών. Με τον τρόπο αυτό ακόμα και σήμερα, ήθη και έθιμα διαφυλάσσονται και διατηρούμε τον πολιτισμό μας μέσα στον χρόνο.

Σήμερα, στην Καρυά δραστηριοποιούνται περίπου 35 κεντήστρες, με τις περισσότερες από αυτές να είναι μεγάλης ηλικίας. Στο υπόλοιπο νησί υπάρχουν άλλες περίπου 20 επαγγελματίες κεντήστρες. Οι περισσότερες κεντήστρες δέχονται παραγγελίες και από τα καταστήματα, αλλά κυρίως από ιδιώτες. Η μετάδοση στις νέες γενιές γίνεται με βιωματικό τρόπο, από μητέρα σε κόρη. Ωστόσο, οι προοπτικές δεν είναι ευοίωνες, καθώς από τη μια το ενδιαφέρον των νέων κοριτσιών σιγά σιγά ατονεί, κι από την άλλη δεν υπάρχει ουσιαστικό οικονομικό κίνητρο, που θα μπορούσε να παρακινήσει νέες γυναίκες να ασχοληθούν επαγγελματικά με το καρσάνικο κέντημα.

Βέβαια, πολλοί τουρίστες κάθε χρόνο έρχονται στην Καρυά για να δουν τα καρσάνικα κεντήματα, να επισκεφτούν το λαογραφικό μουσείο και να θαυμάσουν στα καταστήματα τα ιδιαίτερα καρσάνικα εργόχειρα,, με την αγοραστική κίνηση όμως να έχει μειωθεί αισθητά. Έστω κι έτσι όμως, διατηρείται ένα οικονομικό ενδιαφέρον για τις λίγες κεντήστρες που έχουν απομείνει και κρατιέται «ζωντανό» το χωριό καθ' όλη την τουριστική περίοδο.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρουμε και το ότι το καρσάνικο κέντημα ως μέρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς έχει ιδιαίτερη αξία και για τον απόδημο Ελληνισμό. Πολλοί από αυτούς έρχονται για να δουν την τέχνη του

καρσάνικου κεντήματος και να αγοράσουν εργόχειρα για το σπίτι τους και για τα παιδιά τους.

Στην υλοποίηση της παρούσας εργασίας σημαντικοί αρωγοί ήταν οι κεντήστρες του χωριού που πρόθυμα μας έδειξαν τα εργόχειρά τους, ο μουσικοφιλολογικός σύλλογος του χωριού «Απόλλων» που μας έδωσε πρόσβαση σε φωτογραφικό υλικό, ο πρώην πρόεδρος του χωριού Στάθης Βλάχος που παρείχε το βιβλίο του Ναπολέοντα Δουβίτσα «Η Καρσάνικη Βελονιά» και ο Παναγιώτης Κατωπόδης του Μηνά που μας έδωσε αρχαικό υλικό από την πενθήμερη έκθεση που οργάνωσε στο μουσείο της Αγγελικής Χατζημιχάλη στην Πλάκα, το 2016.

8. Διαφύλαξη/ Ανάδειξη Στοιχείου:

Οι πρώτες προσπάθειες για την ανάδειξη του καρσάνικου κεντήματος έγιναν από τον πρώην Πρόεδρο της Κοινότητας Καρυάς, Στάθη Βλάχο, ο οποίος το 1996 οργάνωσε μία σειρά εκδηλώσεων. Αυτές περιελάμβαναν την παρουσίαση της ιστορίας του κεντήματος από ομιλητές και του βιβλίου του Ναπολέοντα Δουβίτσα «Η Καρσάνικη Βελονιά», καθώς και μεγάλη έκθεση κεντημάτων στο σπίτι όπου υπήρξε η Σχολή της Μαρίας Κουτσοχέρως. Το 1997 πραγματοποιήθηκε μία πολύ μεγάλη έκθεση στο Σύνταγμα στην Αθήνα στο ξενοδοχείο Athens Plaza. Σπουδαία εκθέματα μεταφέρθηκαν από τις γυναίκες της Καρυάς και χιλιάδες επισκέπτες θαύμασαν την τεχνική του καρσάνικου κεντήματος. Από τότε, και για την επόμενη εικοσαετία, όλη η Καρυά ήταν μία απέραντη έκθεση κεντήματος με τα υπέροχα μαγαζιά της, όπου οι επισκέπτες είχαν τη δυνατότητα να θαυμάσουν στις βιτρίνες τους μία απίστευτη συλλογή κεντημάτων.

Πολύ σημαντική παρουσίαση του καρσάνικου κεντήματος έγινε στο Μουσείο της Αγγελικής Χατζημιχάλη, στην Πλάκα, τον Δεκέμβριο του 2016. Η έκθεση ήταν μία οργάνωση του Παναγιώτη Κατωπόδη, με την ευγενική υποστήριξη της Ιόνιας Βιβλιοθήκης και της Ένωσης Επτανησίων Ελλάδος. Στις πενθήμερες εκδηλώσεις συμμετείχαν ομιλητές που ανέλυσαν την αξία του πολιτιστικού μας στοιχείου και τη θέση του στα ήθη και τα έθιμα του χωριού. Επίσης υπήρχε έκθεση παλιών κεντημάτων. Κατά τη διάρκεια της έκθεσης έγινε

αναπαράσταση του χωριάτικου γάμου και παρουσίαση του έθιμου «καρφώματα», όπως λέγεται η έκθεση των προικιών της νύφης την Παρασκευή πριν από τον γάμο. Στο έθιμο αυτό τα ρούχα της νύφης καρφώνονται με κόκκινη κλωστή και εκτίθενται ένα-ένα ώστε να τα δουν οι καλεσμένοι. Εκεί, τα κεντήματα έχουν πρωτεύοντα ρόλο. Όσο περισσότερα και καλύτερα, τόσο πιο άξιες χαρακτηρίζονται μάνα και κόρη.

Σήμερα το καρσάνικο κέντημα διαφυλάσσεται από τις ίδιες τις γυναίκες της Καρυάς ως κάτι μοναδικό. Υπάρχει στο χωριό μία μικρή έκθεση του μουσικοφιλολογικού ομίλου «Απόλλων». Επίσης τα καταστήματα με τα αυθεντικά κεντήματα, παρότι μερικά από αυτά έκλεισαν λόγω της οικονομικής κρίσης, έχουν να επιδείξουν υπέροχες συλλογές στους επισκέπτες του χωριού. Υπάρχει επίσης ένα ιδιωτικό λαογραφικό μουσείο, που έχει κάνει αρκετά μεγάλη προσπάθεια να προβάλει τη γενικότερη λαογραφία του χωριού. Το δικό μου κατάστημα στην Καρυά έχουν επισκεφθεί δεκάδες τηλεοπτικά συνεργεία από όλο τον κόσμο και πολλές τηλεοπτικές εκπομπές έχουν παρουσιάσει την ιστορία του κεντήματος και τα δημιουργήματά μας. Επίσης, ο Εμίρης του Κατάρ Αλ Θανί όταν μας είδε να κεντάμε, έξω από το κατάστημά μου, έδειξε ένα απίστευτο ενδιαφέρον για το κέντημα και επίμονα μας ζήτησε να ιδρύσει σχολή κεντήματος στο Κατάρ. Επιπλέον, αγόρασε μία υπέροχη συλλογή από καρσάνικα κεντήματα. Έτσι το κέντημα έγινε αφορμή το χωριό μας να αποκτήσει έναν ιδιαίτερο επισκέπτη, που έρχεται συχνά για να μας δει.

Η ανάδειξη του καρσάνικου κεντήματος δυστυχώς έχει τη μορφή ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Σήμερα ένα μουσείο κεντήματος είναι απαραίτητο, ώστε να εκτεθούν και να διαφυλαχθούν για τις επόμενες γενιές τα αριστουργήματα που βρίσκονται στα μπαούλα των γυναικών της Καρυάς. Για τον συγκεκριμένο σκοπό, υπάρχει διάθεση από όλες τις γυναίκες της Καρυάς να βοηθήσουν να υλοποιηθεί ο στόχος, κάτω από την επίβλεψη ενός κρατικού φορέα. Ίσως, έτσι διατηρηθούν μέσα στο χρόνο αριστουργήματα που οι επόμενες γενιές δεν θα έχουν την ευκαιρία να δουν κάπου αλλού.

9. Βασική Βιβλιογραφία:

Δουβίτσας Ν.Π. (1995). *Η Καρσάνικη Βελονιά*. Πνευματικό Κέντρο Κοινότητας Καρυάς. Καρυά, Λευκάδα

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια:

<https://inlefkas.gr/2016/11/penthimero-afieroma-stin-karsaniki-velonia-apo-fin-enosi-eptanision-elladas-ke-ton-dimo-athineon-sto-mousio-angeliki-chatzimichali/>

<http://www.karya.gr/brief-karsaniki-velonia-el/>

<http://www.mixanitouxronou.gr/tag/karsaniko-kentima/>

<https://www.youtube.com/watch?v=rIH0SaETiIk>

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου:

Όνομα συντάκτη: Αρβανίτη Μαύρα

Ιδιότητα συντάκτη: Κεντήστρα, Ιδιοκτήτρια καταστήματος παραδοσιακών καρσάνικων κεντημάτων

Τόπος και ημερομηνία σύνταξης: Καρυά Λευκάδος, Αύγουστος 2018.

12. Τελευταία συμπλήρωση και επικαιροποίηση του Δελτίου: